

**J. MARCH, *Klasik Mitler*, İstanbul, 2014, İletişim Yayınları, 565 sayfa (36
Fotograf, 2 Harita). Çev.: Semih Lim. ISBN-13: 9789750514371.**

Merve SARILAR ÖZDEMİR*

İnanç sistemleri toplumları anlamamıza yardımcı olan öğelerden biridir. Bu noktada mitolojik figürler de Hellen dünyasını daha ayrıntılı bir şekilde anlamamıza ve yorumlamamıza katkı sağlamaktadır. Hellen ve Roma kültürlerinde tanrılar, seramikler ile sikkeler üzerindeki betimlerden heykellere, mimari elemanlardan duvar resimlerine kadar pek çok alana yansyarak günlük hayatın bir parçası haline gelmişlerdir. Tanrılar adına tapınaklar yapılmış ve onlara olan saygının gösterilmesi için de kurbanlar kesilmiştir. Hatta birçok doğa olayı tanrılara bağlanmıştır. Klasik çağlar uzmanı Jenny March'ın yazmış olduğu *Klasik Mitler* isimli kitabın konusunu da Hellen ve Roma mitleri oluşturmaktadır. Fakat yazar yoğun olarak Hellen tanrılarına değinmiştir. Bunun nedeni olarak Roma'nın Hellas üzerinde kesin bir zafer kazanmasıyla birlikte Hellen edebiyatının, düşüncesinin ve efsanelerinin Roma'yı bir hayli etkilediğinden bahsetmektedir. Böylece Romalıların Hellen edebiyatı ve sanat eserlerini kendilerine model aldıklarını söylemektedir. Ayrıca Romalıların, Hellen *pantheon*'unu benimseyip kendi yerel tanrılarıyla özdeşleştirdiklerini eklemektedir. Bu nedenle yazar kitapta yoğun olarak Hellen mitlerine yer vermiştir.

Yunan tanruları denildiğinde akla ilk gelen antik yazarlar şüphesiz Homeros ile Hesiodos'tur. Homeros'un *İlyada* ve *Odyseia* adlı kitapları, Hesiodos'un *Theogonia* ve *İşler ve Günler* isimli eserleri sayesinde Hellen tanruları hakkında bilgi sahibi olmaktayız. Bunun dışında daha sonraki dönemlerde diğer antik yazarların eserleri de bu konularda bilgi sahibi olmamıza yardımcı olmaktadır. Yazar, tanrılar ve onların hikayelerini anlatırken bu konuda farklı yorumlar varsa tek bir antik yazara bağlı kalmamış, olayların farklı anlatımlarına yer vererek okuyucuya karşılaştırma imkanı da sağlamıştır. Hellen Mitolojisi'nde antik kaynakların eksik kalan yanlarını ise mimari, heykel, sikke ve özellikle seramikler üzerinde bir nevi tamamlayıcı unsur olarak takip etmek mümkün olduğundan, kitabın yazarı da, özellikle seramikler üzerinde anlatılan bazı sahnelerin antik kaynaklarda detaylı bir şekilde anlatılmadığına hatta bazen hiç yer verilmediğine bu nedenle de görsel malzemenin mitoslar açısından bir hayli önemli olduğuna vurgu yapmaktadır. Yazar, Priamos ile Hekabe'nin oğlu Troilos'un ölümünü bu tezine örnek göstermektedir. Antik kaynakların yetersiz olmasından dolayı seramikler üzerindeki sahneler yardımıyla bu hikaye hakkında fikir sahibi olduğumuzu anlatmaktadır.

Kitap 17 bölümden oluşmaktadır. Bölümlere geçilmeden önce giriş kısmında kitabın kapsamından bahsedilmiş, edebi ve görsel kaynaklar hakkında bilgi verilmiştir. Bunun yanı sıra sözlencelerin ahlaki yönüyle ilgili yazar görüşlerini debildirmiştir. Kitaptaki bölümler kronolojik bir sıra içerisinde devam etmektedir. "*Yaratılış*" ile başlanılan birinci bölümde (35-62) özellikle Hesiodos'un eserlerine başvurularak yaratılış efsanesi anlatılmaya çalışılmıştır. Bu efsane anla-

* Eskiçağ Tarihçisi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskiçağ Tarihi A.B.D., İstanbul, sarilarm@gmail.com

tılırken Uranos (Gök), Gaia (Toprak), Nyks (Gece), Hemera (Gündüz) ve Pontos'a (Deniz) yer verilmiş olup onların hikayeleri de kaleme alınmıştır. Yazar bu bölümdeki olaylar hakkında bilgi verirken, Hesiodos'un konuyu ele alış biçimine de vurgu yapmakta ve genel olarak antik yazara göndermeler yapmaktadır. Bu bölümde ikincil derecedeki tanrılar ve tanrıçaların yanı sıra Titanlar da anlatılmaktadır. Bunların arasında Zeus'un babası Kronos ile Zeus'un doğuş hikayeleri önemli bir yere sahiptir. Yazar bu kısımları anlatırken de Hesiodos ve Homeros'tan yararlandığını belirterek bu antik yazarlardan yaptığı alıntılara yer vermektedir.

İkinci bölüm (63-131) "*Tanrılar*" ile başlamaktadır. "*Büyük Tanrılar*" başlığı altında giriş yapan yazar, Hellen *pantheon*'unun en önemli kısmını oluşturan Olympos'lular olarak bildiğimiz tanrıları tek tek ele almaktadır. İlk olarak Zeus ile başlamakta, Hades ve yeraltı dünyası ile tanrılar bölümü son bulmaktadır. Tanrılar hakkında ilk önce geneolojik bilgiler verilmesinin ardından hikayelerine geçilmektedir. Hikayeler anlatılırken birçok olaya ve karaktere değinilmektedir. Yazar böylece, hem tanrılar hakkında bilgi verirken hem de birbiriyle ilinti olaylara da değinmektedir. Bu bölümde yazar, antikçağın en önemli ozanı Homeros'tan yoğun bir şekilde yararlanmakta ve genellikle ozanın *İlyada* adlı eserine göndermeler yapmaktadır. Bunun yanı sıra Hesiodos, Aristophanes, Euripides ve Ovidius gibi ozan, tragodia, komedia yazarlarına ve Augustus Dönemi'nin en önemli şairlerinden birine yer vermiştir. İkincil tanrılar başlığı altında ise Pan, Priapos, Kybele, Dioskuros'lar, Adonis ve Janus anlatılmıştır.

Üçüncü bölüm (133-141) "*İlk İnsanlar*" başlığı ile başlamaktadır. Bu bölümde ilk insanlardan başlayarak beş insan soyu hakkında bilgi verilmektedir. İnsan soylarından ilk bahseden mitograf Hesiodos olduğundan, yazarın bu bölümü yazarken yoğun olarak Hesiodos'tan yararlandığı görülmektedir. Bu bölümde ayrıca Prometheus, Pandora ve Typhon hikayeleri de anlatılmaktadır.

Dördüncü bölüm (143-162) ile on ikinci bölüm (417-433) arasında Hellen mitolojisinde önemli bir yere sahip olan hikayeler, kahramanlar ve destanlar anlatılmaktadır. Hikayelere, Altın Post Macerası ile başlanılmakta, Meleagros ve Kalydon Domuz Avı, Bellerophon ve Khimaira efsaneleriyle devam edilmektedir. Troia Savaşı ve Thebai Destanı'na da geniş yer veren yazar, olayların başlangıcından sonuna kadar olan süreyi ayrıntılı bir şekilde vermesinin yanı sıra buna bağlı olarak gelişen hikayelerde de göndermeler yapmaktadır. Örneğin Troia Savaşı'nı anlatırken Paris ile Helene'nin doğumundan, savaşın çıkmasına neden olacak olan Paris'in vermiş olduğu karara, savaş arifesinde yaşananlardan ve savaşın dokuz yılına kadar olan olaylara kadar derin analizlerde bulunmaktadır. Bunun yanı sıra Troia Şavaşı'nda önemli bir yere sahip olan kişiler de konu edilmektedir. Bunlardan ikisi hiç kuşkusuz Achilleus ve Hektor'dur. Bunun yanı sıra Aiskhylos ve Euripides'ten de yararlanılmıştır. Savaş sonrasında yurduna dönmek isteyen Odysseus'un uzun yolculuğu da kitapta anlatılmaktadır. Benzer bir durum Thebai Destanı için de geçerlidir. Destanı anlatırken hem öncesinde yaşananlar hem de sonucunda gerçekleşen birbirine bağlı olayları zinciri zamandizinsel bir perspektif içinde anlatılmaktadır. Thebai kentinin kurulmasıyla başlayan olay örgüsü Oidipus'un hikayesine kadar dayandırılmakta ve bundan sonra gerçekleşmiş olan taht savaşlarının anlatıldığı, antik dünyanın büyük mitolojik seferlerinden biri olarak bilinen "*Thebai'ya Karşı Yediler*" hikayesine de yer verilmektedir. Daha sonra yazar Antigone'nin yaşadığı trajediye değinmektedir. Antigone'den ve başından geçen olaylardan bahsederken yazar, M.Ö. V. yüzyılın en önemli tragodia yazarlarından Aiskhylos, Sophokles ve Euripides'ten alıntılar yapmaktadır. Kahramanlar kısmında ise, iki büyük kahraman olarak bilinen Herakles ile Theseus'u ayrıntılı bir şekilde ele almaktadır. Yazar, kendileriyle ilgili bilgilerin yanı sıra yaşamış oldukları maceralara da yer vermektedir. Bu bölümde yazar, genellikle antik kaynaklara, antik kaynakların yetersiz kaldığı yerlerde ise kabartmalara göndermeler yaparak mitleri açıklamaya çalışmaktadır.

On üçüncü Bölüm (435-463) diğer bölümlerden farklı bir başlık içermektedir. “*Tehlikeli Kadınlar*” başlığı altında Klytaimnestra, Hekabe, Medea, Prokne, Elektra ve Phaidra incelenmiştir. Yazarın bu başlık altında toplamış olduğu kadınların ortak özellikleri, başlarından geçen olaylar karşı sergiledikleri intikam duygusudur. Hepsi içlerinde yanan öç duygusuna yenilerek hatalar yapmışlar; bazılarının bu durumdan pişmanlık duyduğunu bazılarının ise bu duruma kayıtsız kaldığı belirtilmiştir.

Kitabın on dördüncü (465-483) ve on beşinci bölümünde (485-492) Aeneas’ın hikayesi ve buna bağlı olarak Roma’nın kuruluş söylencesi üzerine yoğunlaşmıştır. Vergilius’un Aeneas Destanı’na göndermeler yaparak bu bölümü anlatan yazar, Aeneas’ın Troia’dan ayrılması, çıktığı yolculukta başına gelen bir dizi olay, İtalya topraklarına ayak basması ve Roma’yı kurması tasvir edilmektedir. On beşinci bölümde (485-492), Remus ve Romulus’un hikayeleri ile Roma’nın ilk kralları hakkında bilgi veren yazarın bu konuda Titus Livius’tan yararlandığı görülmektedir. Özellikle Aeneas’ın Troia’dan ayrılışı, yolda başından geçenler ve Lugdunum’a ayak basarak Roma’yı kurma hikayesi kaleme alınmıştır. Bu konuda yazar bir yandan da Vergilius’a gönderme yapmaktadır.

On altıncı bölümde (493-516) yazar Ovidius’un *Dönüşümler* adlı kitabında yer alan mitoslara yer vermektedir. Kısacası, bu bölümde metamorfoza uğramış Narkissos, Arakhne, Arethusa, Daphne, Hermaphroditos, Picus, Myrrha gibi mitolojik karakterlerin hikayeleri değerlendirilmektedir.

Kitabın son bölümünde (517-537) ise yazar, Hero ve Leandros, Aphrodite ve Adonis, Psykhe ve Eros, Orpheus ve Eurydike aşk hikayelerini konu edinmektedir.

Sonuç olarak, kitabın dilinin sade ve akıcı olması okurun keyifli bir yolculuğa çıkmasını sağlamaktadır. Kurgusal açıdan birbirine bağlı bölümlerin arka arkaya verilmesi ve bunun yanı sıra farklı temaların ayrı başlıklar altında incelenmesi, okuru kafa karışıklığından kurtarmakla ve eserin akışını hızlandırmaktadır. Mitolojiyle ilgili hikayeler konusunda genellikle antik kaynaklara göndermeler yapan yazar, bunların yetersiz kaldığı durumlarda heykellere, duvar kabartmalarına, duvar resimlerine ve seramikler üzerindeki sahneler gibi materyal kültür kalıntıları üzerindeki ikonografilerden yararlanmaktadır. Kitap içlerinde yer yer seramiklerin fotoğraflarına yer veren yazar, bu sayede okurun sahneyi kafasında daha rahat bir şekilde canlandırmasına olanak sağlamaktadır.